

Maar de wolf zweeg.

Nòg gaf het schaap het niet op.

„Je moet me antwoorden”, zei ze. „Als je vannacht voelt dat je niet doden mag en niet doden wil, waarom voel je dat dan morgennacht nièt? Zijn alle nachten niet aan elkaar gelijk?”

In de verte verstierven de laatste klanken van de fluit. Ze bleven hangen boven de heuvels, alsof ze nog juist even het nieuwe morgenlichten begroeten mochten en dreven dan een onbekende einder tegemoet.

„Nee”, zei de wolf. „Alle nachten zijn niet aan elkander gelijk. Nog niet.” Hij schudde het lamskopje van zich af en stond op. „Ik ga nu maar”, zei hij. Zijn stem had een andere klank dan gewoonlijk, het rauwe, bitse, het snauwende was er uit weg.

Het schaap lag hem na te kijken, met het lam dicht tegen zich aan. Het lam dat met de staart van de wolf had gespeeld. „Nog niet”, herhaalde het schaap dromerig in zichzelf. „Wat bedoelt hij daarmee? Bedoelt hij, dat de tijd eenmaal zal komen, dat het wèl zo zal zijn? Niet voor één nacht vrede, maar voor àlle nachten? Was dàt het nieuwe lied dat de fluit liet aanklinken vanuit de verte?”

De herders keerden terug uit Bethlehems kleine stal. Ze spraken niet. Boven de hoogste heuveltop gleed een eerste zonnestraal en raakte de aarde.

Kerstmis op de Bremberg

Voor de oudere kinderen

MARIJKE VAN RAEPHORST

En hoe vindt Marjan het?”

Marjan haalde stuurs haar schouders op en bleef zwijgen. Wat moest ze zeggen? Al de maanden die ze in het gezin van de jongens Wibaut had doorgebracht, verlangde ze naar het eerste feest. Een echt feest! Hoe dikwijls had Freekje daar niet van verteld. „Op Pasen gaan we eieren rapen en versieren we de tafel en eten allerlei lekkers... mattses en chocolade-kuikens... kèn jij mattses? En op onze verjaardagen hangt vader de slingers op, met lampions ertussen en 's avonds branden ze. En als het Kèrstmis is...”

Marjan had nooit mattses gegeten, maar ze begreep uit het verhaal van Freekje dat het heel dun Paasbrood is, dat met dik boter en suiker verrukkelijk smaakt. En op haar verjaardag hadden nooit slingers met lampions boven haar hoofd gehangen, want dan hadden ze in de Margaretha-stichting wel aan de gang kunnen blijven. Daar waren vierhonderd kinderen. Maar hier, bij vader en moeder Wibaut, kon dat allemaal wèl. Doch ze had er nog niets van gemerkt, want sinds de grote vakantie, toen zij plotseling naar een voogdij-gezin mocht, was niemand jarig geweest. En de Sinterklaasavond was wel reuze fijn geweest, met pakjes en zo, maar niet wat Marjan zich voorstelde van een feest. Versiering en muziek waarbij je zingen kon... En nu werd het Kerstmis en de eerste voorbereidingen waren al getroffen.

„Onze dochter doet mee dit jaar,” had moeder Wibaut hartelijk gezegd, toen zij op een avond het stugge haar van Marjan nat maakte en in krullen spelde. „Als je een idee hebt, kom er dan maar mee voor de dag. Drie zondagen dit jaar, we maken er drie Kerstdagen van!”

En nu ineens was alles veranderd. Moeder Wibaut voelde zich niet prettig en moest rust houden van de dokter. Zij hoefde niet in bed te blijven, maar alles heel kalm aan en vooral geen extra drukte. Vader en moeder hadden gepiekerd hoe dat nu moest met die „drie dagen Kerstfeest”. Hun

eigen jongens zouden dit wel begrijpen en er toch iets goeds van maken. Maar Marjan, die nog zó weinig feestelijks had beleefd in die grote inrichting en nu zo gespannen uitzag naar het Kerstfeest in een gewone familie. Tot vader ineens een prachtige inval had. Waarom zouden ze niet met hun allen naar de Bremberg trekken, waar ze vroeger met het hele gezin weleens een zomercursus volgden? De jongens, die toen nog kleuters waren, speelden in het bos met een paar „juffies” en leerden, als het regende, in een grote tent alle mogelijke spelletjes. Terwijl vader en moeder Wibaut met de andere volwassenen naar de lezingen luisterden en ’s morgens en ’s avonds de Bremberg bestegen om boven, in de Kapel, samen te zijn. Als er tegen Kerstmis een familie-reunie werd aangekondigd, zei moeder Wibaut altijd heel beslist: nee hoor, Kerstmis vier je thuis. Maar in dit geval . . . Er werd geschreven en getelefoneerd en op een avond, na de maaltijd, legde vader aan hun drietjes het plan voor. De jongens vonden het direct reusachtig. De Bremberg lag midden in de bossen. Voor het grote huis, in de vallei, was een grasveld waar je fijn kon volleyballen. En in één van de slaaphuisjes, die in het bos verscholen stonden, kregen zij twee kamertjes, terwijl Marjan, in hetzelfde huisje, een kamer met een ander meisje zou delen. Natuurlijk waren er nog meer kinderen, misschien ook jongens van hun eigen leeftijd . . . Freekje kon nauwelijks op zijn stoel blijven zitten van enthousiasme.

„En hoe vindt Marjan het?” vroeg vader nog eens. Marjan plukte aan de mouw van haar trui en zei toen kort: „Ik weet niet hoe het is.”

„Nou, dat vertelde vader je toch net,” antwoordde Paul korzelig. „Wat moet je dan nog méér weten?” Paul, lange gymnasiast van vijftien, kon niet zo best met Marjan overweg. Hij zat in een jongensklas, had thuis alleen maar Freekje en eigenlijk wist hij niet eens goed hoe je met zo’n meisje moest omgaan. En Marjan begreep hij helemaal niet. Het ene ogenblik was ze vrolijk en met van alles bezig, dan kon zijn moeder haar nauwelijks in bed krijgen. En dan ineens zat ze vreselijk in de put, wilde niets en kon niets . . . eenmaal had hij haar zelfs huilend in de keuken aangetroffen, om niets! Hij had zich geen raad geweten. En nu weer dat verongelijkt gezicht, terwijl het toch om moeder gedaan werd. Moeder, die zoveel over had voor Marjan.

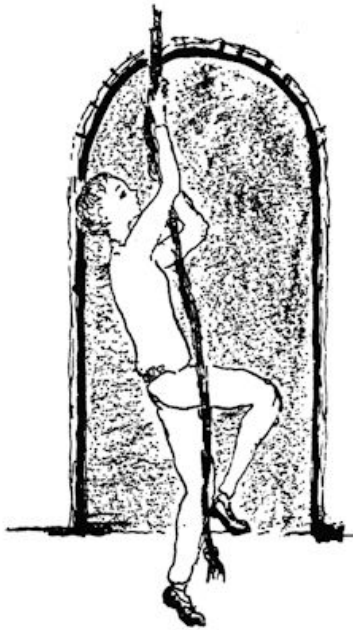
„Denk jij er vannacht maar’s over,” opperde vader. „En vergeet niet, als wij niet wisten dat het voor jullie een echt goed Kerstfeest zal worden, dan deden we het niet. En weet jullie wat ik zo reusachtig vind? Dat moeder drie dagen lang niets hoeft te doen dan te genieten en uit te rusten. Ja, stil maar, ik stuur je desnoods met geweld naar je slaaphuisje.”

„Hoeven wij ook niks te doen?” vroeg Freekje vlug en zijn ogen flikkerden ondeugend. Er zat een taak voor rekenen en taal in zijn schooltas.

„Jij bent drie maal per dag bij de afwascorvée en in de rest van de tijd maak je schoolwerk, kleine aap!”

„Vrolijke Kerstdagen!” zei Marjan en ze kon warempel lachen. Zij had even het gezicht van moeder Wibaut gezien, en gemerkt hoe die in spanning wachtte op hun reactie. En het was een nieuwe gewaarwording voor Marjan, dat hun oordeel belangrijk werd gevonden. In de Inrichting werd gewoon gezegd: dit gebeurt en dat gaat niet door. En haar ogen werden zacht, terwijl zij de tafel rond keek en naar Freekjes gepruttel over het schoolwerk luisterde. Ze moest het er dan maar voor over hebben. Veel zag ze er voorlopig niet in . . . doch volgend jaar zou het zeker een echt Kerstfeest worden, hier in huis!

Het begon al te schemeren toen Marjan, met een grote doos vol kaarsen onder haar arm, het smalle pad van de Bremberg insloeg. De regen droop van de sparren en haar schoenen zakten hier en daar diep weg in de natte bosgrond. Op een kruispunt bleef zij even staan. Waar stond ook weer de kapel? Zij zocht omhoog, naar het torentje met de grote klok, dat nog net boven de bomen uitstak. Toen klonk onverwacht de klokkebel door het stille bos, enkele keren maar. Zeker Paul, die oefent voor vanavond, dacht Marjan. Maar ze sloeg nu vlug het goede paadje in en vond inderdaad Paul, die lenig het zware klokketouw op en neer trok.

„Niet doen, anders komen de mensen naar boven,” waarschuwde een klein meisje dat binnen de stoelen verzette.

Marjan plofte de doos met kaarsen zwaar op een tafel en bleef weifelend naar de anderen kijken. Hoe ze ook haar best deed, ze kon het onmogelijk leuk vinden. Al die vreemde mensen en kinderen. Nooit was ze even alleen. Zelfs in het slaapkamertje dook geregeld dat andere kind op. Het grote huis gonsde van de drukte. Een kleine donkere man had materiaal meegebracht voor de kerstversieringen en iedereen was nu aan het plakken en knippen en tekenen... Freekje was achter het huis aan het hakken, een hele berg dunne stammetjes voor het open vuur, 's avonds. Naast de vleugel in de zaal stond een jongen op zijn viool een kerstliedje te oefenen, steeds hetzelfde liedje. En Marjan, die dacht in de kapel even heel alleen te zijn vond daar ook weer kinderen. Zij vluchtte weg, het donkere bospad af. Vaag hoorde ze de stem van Paul die haar terugriep... iets over kandelaars en nieuwe kaarsen. Maar ze liep door. Ze wilde dit niet. Intens verlangde zij naar de huiskamer van moeder Wibaut. Daar was ze, sinds jaren, voor het eerst helemaal zichzelf geweest. Ze mocht daar zo maar zitten nietsdoen, of kijken in de platenboeken, waar de kast vol van was. Of praten met haar pleegmoeder, terwijl die zat te naaien.

Praten over dingen die zij nog nooit tegen iemand had kunnen uitspreken. Waarom haar eigen moeder zich niets van haar aantrok en nooit schreef... Waarom sommige mensen geen kind kregen en er zo naar verlangden en anderen wel twaalf en het helemaal niet fijn vonden... Waarom ze naar school moest terwijl ze veel liever gewoon thuis zou helpen. En waarom ze in de Stichting ieder jaar het Kerstverhaal uit de Bijbel voorlas, over de geboorte van het Christuskind en de vrede die dat kind in de wereld had gebracht... en waar zijzelf nooit iets van had gemerkt. Want moeder maakte altijd ruzie, vroeger. En in de Stichting waren ze ook eeuwig aan het kibbelen. Alleen bij moeder Wibaut... Marjan voelde dat op de een of andere manier het Kerstfeest dáár haar iets anders gebracht zou hebben. En toch zou vader Wibaut ook wel het verhaal van de geboorte voorgelezen hebben, maar dan zo dat ze het begrijpen kon, dat het niet zo'n onwerkelijk sprookje zou lijken, maar iets dat te maken had met de gewone mensen. Want dat van die koningen en herders en engelen kende ze nu zo langzamerhand wel. De kleintjes hier waren ook weer een kerstspel aan het leren. Freekje was herder. Gelukkig dat zijzelf een beetje bij de groten hoorde. Van veertien jaar af mag je alles met de groten meedoen, Paul en jij dus ook,” had vader Wibaut gezegd.

Marjan stond stil. Het was harder gaan regenen en ze trok haar muts van haar hoofd om de regen te voelen. Maar er woei een koude wind en ze huiverde plotseling in haar mantel. Akelig donker was het bos en eigenlijk was het nog middag. Beneden werd nu de thee geschonken. Ze was bij de corvée genoemd, maar had er zich niets van aangetrokken. Kinderen genoeg! Zij merkte zelf niet dat de tranen over haar gezicht liepen. Omdat ze weer alleen was, tussen al die mensen. Moeder Wibaut lag te rusten in het slaaphuisje en vader zat bij haar te lezen. De jongens waren druk bezig en noemden de andere kinderen al bij hun naam. Zij kende niemand. Maar ze wilde het ook niet. Ze wilde het liefst naar huis, naar haar eigen kamertje. En dat was ook nog geleend van vreemde mensen. Niets op de hele wereld was van háár.

Met haar handen diep in de zakken en kletsnatte haren passeerde zij slaaphuisje drie. Daarin waren een paar grote kamers, voor zes personen, en een daarvan was helverlicht. Op een bed zaten twee vrouwen en een lange blonde mijnheer met een boekje in zijn hand stond in een hoek van de

kamer iets voor te lezen. Het raam stond een beetje open en Marjan kon duidelijk horen wat hij zei. Onwillekeurig bleef ze, geleund tegen de muur, staan kijken. De stem van de man klonk zo dringend:

„Waarom kom je terug? Om de stal weer te zien?
Elk jaar kom je terug. Er is niets te zien.
Wijnzakken en stro.
Verwacht je iets anders? Een ster misschien?
Waarom fluister je zo?
Ben je bang dat je iemand storen zou?”

Hij keek naar de jongste van de twee vrouwen. Zij had een gestreepte rok aan en een grofgebreide groene trui.

„Doe het nu zelf eens verder,” vroeg de man.

Zij sprong op en wendde zich tot de andere vrouw.

„Waarom luister je zo?
Is er soms iets dat je horen wou?
Het huilen van een kind of het zuchten van een vrouw?
Dat is immers jaren en jaren geleden?
En wat is er geworden van die „vrede”?”

Marjan drukte zich stijver tegen de muur aan, zodat ze onder het laaghangende dak kwam te staan. Geboeid bleef ze naar binnen kijken. Wat deden die mensen? Waren ze misschien hun rol aan het leren voor het spel dat de groten zouden opvoeren als de kinderen naar bed waren? Ook een Kerstspel. Maar dit was niet het gewone verhaaltje... het leek of twee vrouwen met elkaar praatten. Kijk, nu begon de andere vrouw:

„Het is jaren geleden van dat kind,
ik voel nog de wind van jaren geleden.
En toen jij, en de anderen, en al dat gedrang
en jullie opgewonden gezichten:
— Wáár is het kind?
— Het is een wonder!
— Aan heel de hemel!
— Het is vrede!
En dat licht — een licht dat heel het huis verlichtte...”

Er begon een bel te luiden. De bel van het grote huis, wist Marjan. Het was of zij zich moest losrukken van het tafreel in het slaaphuisje. Gelukkig dat ze veertien was. Als het een spel was, dan mocht zij erheen! Met grote sprongen stak zij het grasveld over en glipte het grote huis binnen. Het gezicht van de lange man stond nog helder vóór haar. „Waarom kom te terug, wát wil je zien?” Wie zou die vrouw geweest zijn?

„Jij had moeten theeschenken en tafeldekken, jongedame!” zei vader Wibaut in het voorbijgaan. „Ja, ja,” antwoordde Marjan verstrooid. Vader Wibaut keek verwonderd naar haar natte haren en smerige schoenen en zweeg maar. Ze zouden alle vijf verschillend reageren op dit Kerstfeest, dacht hij, maar zijn vrouw had tenminste de hele middag fijn geslapen.

De volgende morgen was het droog en een heldere winterzon verlichtte de bossen en de kleine donkere kapel op de Bremberg.

„Nu krijg je er een béétje een idee van hoe het er hier in het voorjaar zal uitzien, als de brem bloeit,” zei vader Wibaut. Marjan en de jongens liepen voor hem uit, de berg op. Een professor zou zijn kerstpreek houden voor die hele grote familie van zeventig volwassenen en kinderen.

„We zullen er wel niet veel van snappen,” zei Freekje berustend. „Maar het duurt maar een uur, met de muziek erbij!”

„Weet je nog niet,” antwoordde Paul, „gisteren, bij het versieren, zat hij geregeld boven op de ladder en vertelde de ene mop na de andere. En hij heeft alle vijf zijn kinderen meegebracht. Ik geloof nooit dat het zo zwáár zal worden.”

Moeder Wibaut glimlachte naar haar man en stak toen haar arm door die van Marjan.

„Ik heb gewoon een prinsesseleven,” zei ze zachtjes. „Als jij het misschien niet zo geweldig vindt, moet je daar maar aan denken.”

„O, ja . . .” Marjan keek zoekend om zich heen. „Kent U die mevrouw, met die groene trui?”

„Dat is de vrouw van de professor die dadelijk preekt,” ontdekte moeder Wibaut.

„Spelen ze toneel vanavond?” vroeg Marjan dringend.

„Ik weet het echt niet, ik geniet alles maar zoals het komt.”

Zij waren al voor de deur van de kapel aangeland en Marjan schoof met de anderen naar binnen. Paul luide de klok, die ver over de bossen klonk. De jongen met de viool stond naast het orgel en speelde „Komt allen tezamen.” Marjan zat tussen vader Wibaut en de mevrouw in de groene trui. Straks vraag ik het haar, dacht ze, na de preek.

De professor ging achter de kathedraal staan en zette zijn bril af. Hij wreef de glazen met zijn zakdoek schoon en keek tegelijkertijd met knipperende ogen naar zijn grote familie, ook naar de kleintjes op de eerste rij. En toen zei hij: „Er zijn van die prachtige grote woorden: vrede, geluk, zaligheid, het licht der wereld. Maar ik ga op deze Kerstmorgen met jullie 's praten over de eilandjes van geluk die ieder gewoon mens, al heeft hij het nog zo moeilijk en al is hij misschien nog zo jong, in deze wereld heeft. Het eiland van zijn werk, want we hebben gelukkig allemaal iedere dag wèrk te verzetten. En het eilandje van de vriendschap — en dat van onze gezondheid — en het eiland van de liefde. We gaan ze allemaal eens op ons gemak bekijken. En dan weten we weer eens goed dat we die werkelijk bezitten, wij allemaal. En hoe heerlijk het is om op momenten dat we het eens heel erg moeilijk krijgen, op een van onze eigen eilanden te kunnen springen . . .”

En toen luisterde zelfs Marjan.

Het uur was omgevlogen! Omdat de zon scheen gingen ze eerst nog een grote wandeling maken en daarna koffiedrinken in de versierde zaal van het grote huis. Marjan liep naast de vrouw van de professor en, terwijl de vijf kinderen om hen heen sprongen, kreeg zij antwoord op al haar vragen. Die vrouw kwam steeds weer terug in Bethlehem om de stal te zien en de herberg ernaast en altijd stelde zij aan de herbergierster dezelfde vragen. Want zij meende dat, na Christus' geboorte, over-

al in de wereld vrede en liefde zouden heersen. Maar ze vergat, dat wij dat nu zèlf moeten doen. Dat Jezus het ons vóórgedaan heeft.

„Vieren ze daarom allemaal Kerstmis met een boom en het stalletje en al dat zingen, om het zich ook weer te herinneren?” vroeg Marjan aarzelend.

„Dat denk ik wèl,” zei de vrouw van de professor. En om te weten dat ze niet alleen op de Kerstdagen maar ook in het hele jaar daarna die vrede en liefde zelf moeten proberen te geven. Aan de anderen.”

„De eilandjes!” ontdekte Marjan en ze lachte.

„Ja, precies.” De vrouw van de professor trok haar jongste zoon uit de kuil, waar hij voorover ingedukeld was, omhoog. „Vallen en opstaan, je ziet het,” zei ze. „Dat doen we allemaal!”

Marjan greep de hand van het jongetje stevig vast en hield hem bij zich tot het einde van de wandeling.

Zij haalde diep adem en proefde de pittige geur van de sparren. Ze voelde de zon op haar gezicht. Het was of ze langzaam maar heel beslist binnen de kring van de anderen was getrokken. Door wat ze hoorde in het slaaphuisje, door de preek over de eilandjes en het gesprek met de vrouw van de professor. Het was of ze alles met andere ogen zag. De stal, die Freekje zo knap in elkaar getimmerd had . . . het spel van de kleintjes met Jozef en Maria naast het kribbetje . . . Het was dus alleen de herinnering aan hoe het eens begonnen was en hoe je het zelf moest proberen te doen. En de eilandjes van geluk, die zo kunnen helpen dacht Marjan, die hebben we àllemaal. Of je uit de Margaretha-Stichting komt en een voogdijkind bent — of dat je alles hebt wat je hart begeert. Dat is voor alle mensen precies gelijk! Zij hoorde de zware stem van Paul een volleybalteam bij elkaar roepen en in de zaal klonk het getik van de pingpongballetjes. Marjan strekte haar schouders. Ze hoorde erbij. Het was het Kerstfeest voor hen allemaal. Ze zou vanavond de kleintjes helpen bij het verkleden en later fijn gaan luisteren naar het stuk van de groten. Ze begreep nu wat die vrouw zocht. Dit was geen sprookje. Zij zou dit zelf ook kunnen spelen. En als je probeerde, te doen wat de vrouw van de professor straks gezegd had, o, dan gaf het óók niet of je Kerstmis vierde bij moeder Wibaut, of in de Margaretha-Stichting of hier. Of . . . misschien was het hièr wel het beste, omdat ze dat hier pas allemaal ontdekt had.

„Zeg, wie vernieuwt nou eigenlijk de kaarsen in de kapel?” vroeg een meisje naast haar verongelijkt aan de anderen. „Die kleine kinderen zijn ermee aan het prutsen.”

„O ik!” riep Marjan haastig. Ze dacht aan de doos die ze de vorige avond zo maar neergeploft had en schoot meteen in haar mantel. Neuriënd liep zij het pad van de Bremberg weer op.

Kerstfeest voor meneer Stop?

HANNIE SPIES-PIETERSE

Ze hadden geboft: hun huis in het dorp konden ze ruilen voor een dubbel bovenhuis in de grote stad. In oktober was dat. En nu waren ze al aardig thuis, Jan en Elsie. Ze hadden hun ogen uitgekeken bij de feestelijke decemberdrukke in de winkels. 's Nachts droomden ze van straten vol licht, waar je onder slingers van lampjes liep te kijken en te kijken, koud maar heel gelukkig.

Overal stonden nu de kerstbomen in de huiskamers. 's Avonds brandden de gekleurde lichtjes soms al.